

**Medzinárodná vedecko-odborná konferencia zameraná na
foreznú sociálnu prácu** / *International Scientific conference on forensic social work*

***Teoretické a praktické východiská sociálnej práce s páchatel'mi a obeťami
delikventnej činnosti*** / *Theoretical and practical basis of Social Work with perpetrators and
victims of delinquent activities*

**COMENIUS
UNIVERSITY
BRATISLAVA**

Bratislava, 2021

Editors / Editori

Chief editor/ Hlavná editorka

Prof. Monika Mačkinová, PhD.

Sub-editors/Sub-editori

Victor Otieno Okech, PhD.

Martin Valentíny, PhD.

Pavol Kopinec, PhD.

Conference Scientific Board / Vedecký výbor konferencie

Prof. Monika Mačkinová, PhD.

(Department of Social work, Comenius University Bratislava, Slovakia / Katedra sociálnej práce, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Prof. Martin Muránsky, PhD.

(Department of Social work, Comenius University Bratislava, Slovakia / Katedra sociálnej práce, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Prof. Anna Lesňáková, MD, PhD.

(Department of physiotherapy, Catholic University in Ružomberk, Slovakia / Katedra fyzioterapie, Katolíckej Univerzite v Ružomberku, Slovenská republika)

Prof. Jozef Leikert, PhD.

(Department of Social work, Comenius University Bratislava, Slovakia / Katedra sociálnej práce, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Assoc. prof. Edita Partová, CSc.

(The Dean, Faculty of Education, Comenius University Bratislava, Slovakia / Dekanka Pedagogickej fakulty, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Assoc. prof. Barbara Nowak, PhD.

(Department of Social work, Comenius University Bratislava, Slovakia / Katedra sociálnej práce, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Assoc. prof. Ján Gunčaga, PhD

(The Vice dean for science and doctoral studies, Faculty of Education, Comenius University Bratislava, Slovakia / Prodekan pre vedu a doktorandské štúdium, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Assoc. prof. Jaroslav Stančík, PhD.

(Department of Social work, Comenius University Bratislava, Slovakia / Katedra sociálnej práce, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Assoc. prof. Jiří Tůma, PhD.

(St. Elizabeth University, College of Health and Social work, Prague, Czech Republic / Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Detašované pracovisko Praha, Česká republika)

Assoc. prof. Slavomír Laca, PhD.

(Prague College of Psychosocial Studies, Prague, Czech Republic / Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o., Praha, Česká republika)

Assoc. prof. Zuzana Hudáková, PhD.

(Department of physiotherapy, Catholic University in Ružomberk, Slovakia / Katedra fyzioterapie, Katolíckej Univerzite v Ružomberku, Slovenská republika)

Reviewers / Recenzenti

Prof. Monika Mačkinová, PhD.

Prof. Martin Muránsky, PhD.

Assoc. prof. Edita Partová, CSc.

Assoc. prof. Ján Gunčaga, PhD

Assoc. prof. Petronela Sebestová, PhD.

Typesetting and formatting / Sadzba a formátovanie

Mgr. Mária Skaličanová

(Department of Social work, Comenius University Bratislava, Slovakia / Katedra sociálnej práce, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Ing. Mária Jančíková

(Department of Social work, Comenius University Bratislava, Slovakia / Katedra sociálnej práce, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika)

Contacts / Kontakty

Secretary/ Sekretariát katedry

Department of Social Work / Katedra sociálnej práce, Comenius University in Bratislava / Univerzita Komenského v Bratislave, Šoltésovej 4

811 08 Bratislava, Slovakia / Slovenská republika

Tel: (+421)02/90151400

EE-mail: sekretariat.ksp@uniba.sk

www.fedu.uniba.sk

Dielo je vydané pod medzinárodnou licenciou

Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0. Viac

informácií o licencií a použití diela:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Dostupné na stránke:

<https://www.fedu.uniba.sk/sucasti/katedry/katedra-socialnej-prace/aktuality/>

© Comenius University Bratislava, 2021

ISBN: 978-80-223-5294-9

Table of contents / Obsah

Vývoj Kriminality V Slovenskej Republike Za Obdobie 2010 – 2020 (<i>An overview on the trends of crime in Slovakia from 2010 to 2020</i>) Soňa WIMMEROVÁ.....	5
Forezná Sociálna Práca (<i>Forensic Social Work</i>) Štefan NESZMÉRY.....	8
Využitie Rodinnej Dosky Pri Práci S Rodinným Systémom V Podmienkách Výkonu Trestu Odňatia Slobody (<i>Use of Family Constellation Board when working with the family system in the prison</i>) Anna SEMANOVÁ.....	14
Primárna prevencia alkoholizmu u detí a mládeže (<i>Primary prevention of alcoholism in children and youth</i>) Petra MIKLÓŠOVÁ, Jaroslav STANČIAK.....	20
Research study from the point of view of forensic social work - use of family conferences for social workers in the Czech Republic (<i>Výzkumná štúdia z pohľadu foreznej sociálnej práce - využitie rodinných konferencií u sociálnych pracovníkov v Českej republike</i>) Slavomír LACA.....	26
Dopad covidu-19 a protipandemických opatrení v zariadení sociálnych služieb, v ktorom sú umiestnení aj klienti po výkone trestu (<i>Impact of Covid - 19 and anti-pandemic measure on social facilities for providing aftercare services to ex-offenders</i>) Mária SKALICANOVÁ, Věra ZÁMKOVÁ, Elena Chrenková, KUŠNIROVÁ.....	35
Dôležitosť výskumu pre pracovníkov v oblasti sociálnej práce (<i>Importance of the research to social workers</i>) Miroslav TÍŽIK.....	41
Problematika negatívneho chovania a prevencie U detí v detských domovech (<i>Issues of negative behavior and prevention in children in children's homes</i>) Jiří TŮMA.....	52
Svalová dysbalancia u ľudí s jednostrannou záťažou pri výkone práce (<i>Muscle imbalance in people who carry or place loads on one side of their bodies while working</i>) Zuzana HUDÁKOVÁ, Anna LESŇÁKOVÁ.....	58
Vývoj, Obsah A Výsledky Pilotných Testovaní Nástrojov Na Hodnotenie Rizík A Určenie Potrieb Odsúdených Osôb V Zbore Väzenskej A Justičnej Stráže Na Slovensku Martin LULEI, Barbora TALLOVÁ, Jakub ĽORKO.....	65
Social Work Interventions in youth empowerment organizations in informal settlements- Kenya Timothy Osiru OKATTA.....	76
A Review on alternative mechanisms for solving human conflicts Victor O. OKECH, Monika MAČKINOVÁ, Ann N. NDUNG'U, Patricia A. KARIAGA	83
Podpora Extramurálnych Kontaktov Odsúdených Počas Protiepidemických Opatrení (<i>Extramural contacts support for convicts during anti - epidemic measures</i>)	

Vývoj, obsah a výsledky pilotných testovaní nástrojov na hodnotenie rizík a určenie potrieb odsúdených osôb v zbere väzenskej a justičnej stráže na Slovensku

Martin LULEI, Barbora TALLOVÁ, Jakub ĽORKO

Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže (úsek národného projektu Šanca na návrat), Bratislava, Slovenská republika

Abstrakt

Kľúčové slová:

Hodnotenie rizika,
Penitenciárne
zaobchádzanie,
Resocializácia,
Väznenstvo.

Úvod: Národný projekt Šanca na návrat implementovaný Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže od 10/2018 je súhnom tvorby, implementácie a evaluácie inovatívnych prvkov smerujúcich k efektívnej resocializácii odsúdených osôb. Jedným z týchto prvkov sú i nástroje na hodnotenie rizík a určenie potrieb. Procesne sú prvým krokom v prípadovom manažmente páchatel'a a ich výsledok určuje zameranie (obsah) a intenzitu (rozsah) následných odborných intervencií (nielen v rámci penitenciárneho zaobchádzania). V kontexte pôsobnosti Zboru väzenskej a justičnej stráže bol do roku 2020 využívaný najmä nástroj Hodnotenie rizika sociálneho zlyhania, ktorý bol od 01/2021 modifikovaný a

nahradený Nástrojom na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (angl. Crime Risk Assessment, skr. CRA). Zároveň od r. 2020 prebieha vývoj Nástroja na hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia (angl. Risk of Serious Harm, skr. ROSH) a Indikačného nástroja (angl. Needs Indication Tool, skr. NIT), ktorý určuje prioritu/tému kľúčového kriminogénneho faktora spojenú s identifikovaním potreby absolvovať príslušný resocializačný program.

Metodika a materiál: Deskripcia a analýza výskumných súborov odsúdených osôb je zameraná na parciálne zistenia z pilotných testovaní CRA (n=2 360), ROSH (n=30) a NIT (n=45) realizovaných v rokoch 2020 a 2021, pričom zároveň stručne popisuje proces vývoja nástrojov, vybrané obsahové zmeny a kľúčové zistenia.

Výsledky a diskusia: Pilotné testovanie má vplyv na konštrukciu (obsah) nástroja, metodologický dizajn výskumu zdôvodňujúci pravidelnú aktualizáciu a modifikáciu nástroja, na jeho aplikáciu v praxi a pod. Pilotné testovanie nástroja CRA (n=2 360) analyzovalo výskumný súbor, v ktorom 92,03 % (n=2 172) boli muži a 46,39 % (n=1 095) respondentov bolo vo výkone trestu odňatia slobody tri a viackrát. Výsledky indikovali napr. potrebu vloženia položky týkajúcej sa vývoja kriminálnej kariéry, úpravu kalibrácie, plánovanie zberu dát penologickej recidívy so zadefinovaním presných časových období a i. V rámci pilotného testovania ROSH (n=30) až 28 respondentov vykazovalo úroveň vysokého rizika spáchania závažnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia. Medzi identifikované zistenia ovplyvňujúce ďalšie praktické využívanie nástroja patrili napr. úprava kalibrácie a textácie položiek v nástroji, potreba digitalizácie s cieľom zníženia času potrebného na administráciu nástroja, rozdelenie položiek medzi príslušné pracovné pozície podľa kompetencie, úprava názvu nástroja a jeho akronymu v slovenskom a anglickom jazyku. V prvej fáze pilotného testovania bol NIT (n=45) aplikovaný pri odsúdených osobách, ktoré boli účastníkmi jedného z troch špecializovaných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov (Závislosti odsúdených osôb, Rizikové skupiny zo segregovaných komunít, Finančná

gramotnosť odsúdených osôb). Významný vplyv na zistenia z pilotných testovaní mal príslušný typ výberu súboru (zámerný), početnosť a špecifiká ústavov (väzenských zariadení) ako i dĺžka časového obdobia pilotného testovania. Interpretácia získaných dát v rámci pilotných testovaní uvedených nástrojov musí rešpektovať účel pilotného testovania (uvedené výskumné súbory napr. neidentifikujú charakteristiky väzenskej populácie a pod.).

Záver (y): Validné a reliabilné nástroje na

hodnotenie rizík a určenie potrieb sú kľúčovými prvkami prípadového manažmentu páchatel'a. V praxi je však nevyhnutné, aby tieto nástroje boli využívané efektívne a systémovo, čiže celoplošne a nadväzujúco (resp. prierezovo príslušnými aktérmi systému trestnej justície) a aby boli z výskumného hľadiska komplementárne (nielen kvantitatívne dáta, ale aj kvalitatívne údaje). Z uvedenej empirickej matérie, z jej rozsahu a personálnej a časovej náročnosti týkajúcej sa zberu dát, vyhodnotenia a evaluácie je evidentné dlhodobé smerovanie penitenciárneho zaobchádzania v kontexte Zboru väzenskej a justičnej stráže smerom k výskumom riadenej praxi resp. výskumom riadenej trestnej politiky (angl. evidence based criminal policy). Je však nevyhnutné, aby orientácia v zmysle výskumom riadenej trestnej politiky bola súčasťou nastavenia všetkých aktérov trestnej justície a aby bola politicky a prakticky (stratégiami, akčnými plánmi, opatrenia) podporovaná

1. Úvod

Forezná sociálna práca nie je naivnou víziou, či fascinujúcou inováciou. Ani na úrovni slovenskej vedy a praxe a už vôbec nie celosvetovo. Vedecká databáza Web of Science pri zadaní deskriptora forezná sociálna práca (vyhľadávanie vo všetkých oblastiach) za časové obdobie piatich rokov (2016 – 2020) uvádza 1 071 zdrojov (WOS © 2021). Pojmologický aparát foreznej sociálnej práce ako aj jej kľúčové cieľové skupiny pritom nevytvárajú dichotómiu so sociálnou prácou v trestnej justícii (angl. criminal justice social work), ktorú možno považovať za jedinečnú (najmä jej spájanie s praktickým výkonom probácie) na národnej úrovni Škótska, či napr. v Belgicku (Bauwens & Roose 2017). Míľnikov rozvoja foreznej sociálnej práce na celosvetovej úrovni je mnoho. Cez foreznú sociálnu prípadovú prácu (angl. forensic social case work) v 40-tych rokoch minulého storočia v USA (Lanzer 1948), až po vznik Národnej organizácie foreznej sociálnej práce (angl. skr. NOFSW – National Organization of Forensic Social Work) v 80-tych rokoch v USA, či iniciatívy

smerujúce k vytvoreniu európskeho kurikula foreznej sociálnej práce (CEP 2011). Medzi kľúčové časové body vývoja foreznej sociálnej práce na Slovensku možno zaradiť odborné publikácie podnecujúce diskusiu k jej rozvoju (napr. Lulei 2010a, Lulei 2010b, Lulei 2011), či následné rôzne vedecké a odborné podujatia a publikácie vytvárajúce a podporujúce etablovanie foreznej sociálnej práce (napr. Levická, Patyi a Danišová 2016; Šarišská, Balogová 2019 a i.).

Jednou z cieľových skupín foreznej sociálnej práce sú i odsúdené osoby odpykávajúce si nepodmienečný trest odňatia slobody v inštitucionalizovaných väzenských zariadeniach. Nástroje na hodnotenie rizík a určenie potrieb páchatel'a (angl. Risk and Needs Assessment Tools) sú nevyhnutnou súčasťou celkového procesu prípadového manažmentu páchatel'a. Čím je vyššia kvalita resp. prediktívna (riziko) a identifikačná (potreby) sila nástroja, tým je potenciálne vyššia kvalita ďalších procesov. Na výsledky nástrojov totiž nadväzujú špecifické intervencie ako i následná evaluácia. Mylne môže pôsobiť terminologické ukotvenie

cieľovej skupiny, v rámci ktorej sa uvedené nástroje využívajú. Nie je cieľom autorov identifikovať rozdiely a operacionalizovať optikou rôznych vedných disciplín pojmy akými sú páchatel', trestaná osoba, obvinený, odsúdený a pod. Na účely predkladaného príspevku možno považovať za dôležité, že uvedené nástroje (ich modifikácie) sa môžu využiť v rôznej fáze (pred vstupom osoby do systému trestnej justície ako i po výstupe) a kľúčové sú najmä vo vzťahu k efektívnosti intervencií. Implementáciu nástrojov tohto typu v akčnom poli Zboru väzenskej a justičnej stráže (ZVJS) možno považovať za jeden z prvkov výskumom riadenej praxe resp. aplikácie trestnej politiky riadenej vedeckými poznatkami (angl. evidence based criminal policy) v slovenskom prostredí. Samozrejmosťou však je, že prípadový manažment páchatel'a nezahŕňa v sebe „iba“ nástroje na hodnotenie rizík a určenie potrieb, tiež „iba“ akčné pole ZVJS, ale i ostatných kľúčových aktérov systému trestnej justície.

Vyhodnoteniu rizík a potrieb páchatel'ov sa venuje napr. i Odporúčanie Rady Európy Rec (2003) 23 Výboru ministrov Rady Európy o práci väzenskej správy s väzňami odsúdenými na doživotné alebo iné dlhodobé tresty odňatia slobody, kde sa v bode 17 uvádzajú textácie zdôrazňujúce, že hodnotenie rizík a potrieb by vždy malo byť spojené s manažmentom rizika a potrieb, hodnotiace nástroje by mali zabezpečiť informačný tok smerom k výberu vhodných intervencií alebo k modifikácii už realizovaných intervencií a pod. Prirodzene, žiadny z prvkov intervenčného systému nástroj na hodnotenie rizika a určenie potrieb páchatel'a – intervencia – evaluácia by nemal absentovať a každý z nich má svoj nespochybniteľný význam v profesionálnom výkone práce s trestanými osobami (nielen v

prostredí väzenstva, ale napr. i v rámci už spomenutých probačných a mediačných úradov, či sociálnej kurately pre plnoleté fyzické osoby). Nástrojov spomenutého typu existuje viac druhov, a to jednak vo vzťahu k rôznym cieľovým skupinám (napr. všeobecná väzenská populácia, osoby, ktorým bol súdom uložený probačný dohľad, delikventná mládež, tiež obeť trestnej činnosti – riziko viktimizácie a i.), rôznym používateľom (napr. probačné služby, väzenské služby, neziskové organizácie a i.), rôznym časovým fázam v súvislosti so systémom trestnej justície (odsúdenie, obvinenie a i.). Zároveň je dôležité zdôrazniť, že nástroje sa diferencujú aj podľa vývoja a obsahu do jednej zo štyroch generácií (k tomu bližšie pozri napr. Caudy, Durso a Taxman 2013).

Predkladaný príspevok je orientovaný na tri vybrané nástroje: Nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (angl. Crime Risk Assessment, skr. CRA), Nástroj na hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia (angl. Risk of Serious Harm, skr. ROSH) a Indikačný nástroj, ktorý určuje prioritu/tému kľúčového kriminogénneho faktora spojenú s identifikovaním potreby absolvovať príslušný resocializačný program (angl. Needs Indication Tool, skr. NIT). Hlavným cieľom je deskripcia a analýza výskumných súborov odsúdených osôb zameraná na parciálne zistenia z pilotných testovaní CRA (n=2 360), ROSH (n=30) a NIT(n=45) realizovaných v rokoch 2020 a 2021, pričom autori zároveň stručne popisujú proces vývoja nástrojov, vybrané obsahové zmeny a kľúčové zistenia. Ku každému z uvedených nástrojov (CRA, ROSH, NIT) autori uvádzajú informácie v nasledovnej rámcovej štruktúre: základná charakteristika nástroja a obsah, vývoj (popis procesu, modifikácie), pilotné testovania (časové

obdobie, vybrané zistenia, kľúčové závery) a aktuálny stav nástroja.

1.1 Nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (angl. Crime Risk Assessment, skr. CRA)

Hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (angl. Crime Risk Assessment, skr. CRA) je nástroj používaný v ZVJS najmä v procese hodnotenia odsúdeného ku konaniu o podmienčnom prepustení, konkrétne na preukázanie plnenia podmienok na podmienčné prepustenie a určenie resocializačnej prognózy. Proces používania CRA je súčasťou procesu zaobchádzania a podieľa sa na naplnení účelu výkonu trestu odňatia slobody. CRA využíva kombinácie štatistických, klinických a intuitívnych metód individuálnej prognózy recidívy trestnej činnosti. Pozostáva z 5, resp. 6 obsahovo a kompetenčne samostatných sekcií, za ktorých vyplnenie zodpovedá sociálny pracovník, pedagóg, psychológ, pracovník preventívno-bezpečnostnej služby a sociálny kurátor. V rámci nástroja CRA hodnotitelia administrujú položky sekcií akými sú napr. vybrané rizikové faktory, penitenciárne zaobchádzanie, vybrané výstupy z psychologického vyšetrenia a i.

V súlade s dlhodobými cieľmi Aktualizovanej koncepcie väznenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020 bol v rámci úseku výkonu trestu odboru výkonu väzby a výkonu trestu GR ZVJS od 1. januára 2016 zriadený Referát aplikovaného penologického výskumu. Na základe podnetov z aplikačnej praxe, s cieľom eliminovať riziká účelového správania väznených osôb pred spracovaním hodnotenia a v kontexte vybraných pravidiel

z Odporúčania Rec(2003)22 Výboru ministrov Rady Európy členským štátom týkajúce sa podmienčného prepustenia, bol do Koncepcie aplikovaného penologického výskumu na roky 2016 až 2026 a dlhodobej orientácie analyticko-výskumnej činnosti v podmienkach ZVJS zaradený aj výskumný zámer označený ako „Nástroje na hodnotenie rizika sociálneho zlyhania (recidívy) páchatel'ov trestnej činnosti“. V nadväznosti na tento zámer bol generálnym riaditeľom ZVJS dňa 5. júna 2017 schválený výskumný projekt „Hodnotenie rizika sociálneho zlyhania“ (ďalej len „projekt“). Cieľom projektu bolo v niekoľkých nadväzujúcich fázach modifikovať v tom čase využívaný nástroj Hodnotenie rizika sociálneho zlyhania (skr. HRSZ). Vzhľadom na obmedzené trvanie výskumného projektu (18 mesiacov), rozsah spracovávaných údajov a prienik požadovaných výstupov došlo od 1. januára 2019 k vytváraniu nových aspektov CRA, a to pod gesciou národného projektu Šanca na návrat³ a rozšíreniu riešiteľského kolektívu o jeho zamestnancov⁴.

V období rokov 2016 až 2020 pri vývoji nástroja CRA boli chronologicky realizované nasledujúce výskumné aktivity:

1. Prieskumná sonda v krajinách Európskej únie - nástrojom prieskumnej sondy v rokoch 2016 až 2017 bol dotazník obsahujúci 11 položiek, ktorý bol administrovaný v anglickom alebo nemeckom jazyku s využitím zámerného typu výberu súboru (17 väzenských služieb). Medzi vybrané výstupy danej sondy patrilo i zistenie, že 62% respondentov pri stanovení rizika recidívy trestnej činnosti využívalo

³ Národný projekt Šanca na návrat je implementovaný Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže od 10/2018 (k tomu bližšie pozri napr. webovú lokalitu www.sancanavrat.sk, Lulei 2020 a i.).

⁴ Jedným z výstupov podaktivity 1.2 uvedeného národného projektu je vytvorenie nástroja (v

systemovej elektronickej alebo tlačovej forme) na diferenciaciu odsúdených a identifikáciu „rizikových“ skupín odsúdených, ktorí sa po prepustení ocitnú v hmotnej a sociálnej núdzi, resp. odsúdených s rizikom opakovaného sociálneho zlyhania.

certifikovaný/štandardizovaný nástroj, pričom rovnaký počet respondentov realizoval hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti na začiatku výkonu trestu a následne ho v priebehu výkonu trestu priebežne aktualizoval a 41% respondentov uviedlo, že hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti špecializovalo v závislosti od konkrétneho druhu kriminality.

2. Prieskumná sonda - Názory odborníkov z praxe na vybrané aspekty HRSZ - hlavným cieľom prieskumnej sondy bolo zistiť názory odborníkov z praxe pôsobiach v ústavoch ZVJS na vybrané aspekty HRSZ (zistenie priemernej ročnej početnosti vypracovaných hodnotení jedným hodnotiteľom, zrozumiteľnosť a jednotná interpretácia textácií položiek nástroja, zistenie návrhov na doplnenie iných rizikových faktorov zo strany hodnotiteľov a pod.). Typ výberu súboru bol zámerný (n=43) a návratnosť dotazníka bola 65,12 %. V rámci dotazníka mali respondenti možnosť vyjadriť akékoľvek pripomienky, návrhy na zmeny a komentáre, ktoré sa následne zohľadňovali pri modifikácii nástroja.⁵

3. Katamnesticke sledovanie recidívy podmienene prepustených odsúdených s vypracovaným HRSZ - cieľom katamnesticke bolo zistiť prediktívnu silu (prognostickú hodnotu) HRSZ. Sledovanie prebiehalo na výskumnom súbore odsúdených (n=882), ktorí boli podmienene prepustení v časovom intervale od 1. januára 2016 do 30. júna 2016. V uvedenej skupine sa vyhľadávali odsúdení, ktorí sa v časovom rozptyle 34 mesiacov od termínu prepustenia vrátili do výkonu trestu odňatia slobody, pričom sa zároveň zisťovali dôvody ich opakovaného návratu do výkonu trestu (tzv. penitenciárna recidíva). Odsúdení, ktorí sa do výkonu trestu

vrátili z dôvodu opakovaného spáchania trestného činu po prepustení, sa rozdeľovali podľa výsledku HRSZ spracovaného pred podmienene prepustením. Katamnesticke sledovaním bolo zistené, že zo skupiny podmienene prepustených odsúdených sa do výkonu trestu vrátilo spolu 128 odsúdených. Z 90 odsúdených, ktorí sa vrátili do výkonu trestu pre spáchanie nového trestného činu bolo najviac odsúdených s vysokým rizikom.

4. Prvá verzia nástroja CRA - na základe výsledkov vyššie uvedených prieskumných sond, analýzy statických a dynamických prediktorov zapracovaných v iných štandardizovaných nástrojoch (napr. LSI-R, OASys, STORAG, SARPO, HCR-20 a pod.) a základných teoretických vstupov (paradigma prevencie rizikových faktorov, model/koncept RNR, paradigma dezistencie a pod.) bol riešiteľským tímom vytvorený nový nástroj „Hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti - CRA. CRA pozostával z piatich obsahovo a kompetenčne samostatných sekcií. Za administráciu konkrétnych dotazníkov nástroja CRA zodpovedali štyria navzájom nezávislí hodnotitelia (sociálny pracovník, pedagóg, psychológ a pracovník preventívno-bezpečnostnej služby) s minimálne dvojročnou praxou. Súčasťou nástroja bola aj podrobná príručka pre hodnotiteľov (manuál), ktorá pri každej položke nástroja určovala zdroj údajov, ktorý hodnotiteľ využíva, vysvetlenie preddefinovaných možností číselníka a modelové príklady hodnotenia. Ďalším rozdielom oproti HRSZ bolo, že hodnotitelia nepoznali bodové skóre jednotlivých položiek a ani celkovú kalibráciu. Osobitosťou nástroja CRA bolo, že popri štatistických a klinických položkách obsahoval aj položku označenú ako

⁵ K detailnejším výstupom bližšie pozri napr. Lulei a Lorko 2017.

„expertné posúdenie“, ktorá umožňovala každému hodnotiteľovi vyjadriť sa na základe jeho teoretických znalostí a praktických skúseností (expertné posúdenie rizika recidívy trestnej činnosti ako kvalitatívny prvok nástroja). Z pohľadu celkovej kalibrácie nástroja síce nešlo o položku, ktorá by sama určovala hodnotu rizika recidívy, avšak umožňovala doplniť „tvrdé“ štatistické údaje o vklad hodnotiteľa. Ďalším špecifikom nástroja (aj z pohľadu jeho medzinárodnej komparácie) bola položka „overenie pravdivosti autoanamnestických údajov“. Prostredníctvom tejto položky sa zaznamenávalo náhodné overenie tých informácií poskytovaných odsúdeným počas výkonu trestu, ktoré nie je možné zisťovať automatizovane z externých informačných systémov (dosiahnuté vzdelanie, bývanie po prepustení, dĺžka zamestnania pred nástupom do výkonu trestu a pod.). Cieľom tejto položky bolo, aby hodnotenie predikcie potenciálneho rizika recidívy trestnej činnosti odsúdeného odrážalo aj možné účelové správanie odsúdeného počas výkonu trestu.

Prvá verzia nástroja bola predmetom pripomienkového konania a následnej osobnej diskusie s expertmi na národnej úrovni a elektronickej konzultácie s medzinárodnými expertmi. Rovnako bol nástroj v rôznych štádiách prípravy prezentovaný na odborných podujatiach⁶. V následnej časovej súvislosti prebehli ďalšie fázy vývoja nástroja CRA, v ktorých kľúčovú úlohu zohrávali pilotné testovania.

Pilotné testovanie č. 1 prvej verzie nástroja CRA prebiehalo od 1. septembra 2018 do 31.

⁶ Napr. medzinárodný workshop s názvom Risk and Needs Assessment organizovaný Európskou organizáciou väzenských a nápravných služieb (EuroPris) v dňoch 12. – 13. októbra 2017 v Belgicku; 2. ročník medzinárodného sympózia o výskume vo väzenstve s názvom „Čo je dobrý výskum vo väzniciach?“ organizovaný organizáciou Europris v

decembra 2018 v ústavoch Banská Bystrica, Banská Bystrica-Kráľová, Hrnčiarovce nad Parnou, Košice, Nitra-Chrenová a Ružomberok. Cieľom bolo zhromaždiť podklady k overeniu validity a reliability nástroja, identifikovať problematické oblasti jeho spracovania z pohľadu hodnotiteľov, vyhodnotiť časovú náročnosť administrácie jedného dotazníka a porovnať celkový výsledok a vyhodnotenie jednotlivých položiek v nástrojoch HRSZ a CRA u toho istého odsúdeného (zistiť príčiny rozdielného výsledku). Počas pilotného testovania bolo vyhodnotených 122 dotazníkov CRA (počet spracovaných dotazníkov bol vyšší, ale pri porovnávaní nástrojov HRSZ a CRA sa používali len dotazníky tých odsúdených, ktorí boli podmienčne prepustení – títo odsúdení sa zároveň katamnesticky sledujú rovnakou metodikou ako to bolo v prípade podmienčne prepustených odsúdených z katamnestického sledovania HRSZ). V kontexte výsledkov predmetného pilotného testovania bol po spustení národného projektu Šanca na návrat z vybraných riešiteľov vytvorený mikrotím CRA. Jeho úlohou bolo zapracovať poznatky z pilotného testovania prvej verzie nástroja (upraviť položky, kalibráciu, textáciu číselníkov), rozšíriť použitie nástroja CRA aj na diferenciáciu odsúdených a identifikáciu „rizikových“ skupín odsúdených pre potreby zaradenia do výstupného oddielu, rozšíriť skupinu hodnotiteľov určených v nástroji CRA o hodnotiteľa z postpenitenciárnej oblasti a digitalizovať nástroj CRA.

Po zvážení a zapracovaní výsledkov z prvého pilotného testovania bol nástroj CRA (ako

dňoch 8. až 10. mája 2018 v Prahe; medzinárodná konferencia s názvom „VI. kriminologické dny“ organizovaná Českou kriminologickou spoločnosťou a Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci v dňoch 18. a 19. januára 2018 v Olomouci a i.

druhá verzia) podľa obsahu položiek a počtu hodnotiteľov rozdelený do dvoch variantov:

- a) CRA-CR („Crime Risk Assessment – Conditional Release“, v preklade „hodnotenie rizika recidívy pri podmienčnom prepustení“ (CRA-CR) a
- b) CRA-RU („Crime Risk Assessment – Reentry Unit“, v preklade „hodnotenie rizika recidívy odsúdeného umiestneného vo výstupnom oddiele“) (CRA-RU).

V CRA-RU bol doplnený ďalší hodnotiteľ – sociálny kurátor úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý sa v doplnenej položke vyjadroval k otázke prostredia, do ktorého sa odsúdený vracia (či ide o rizikové prostredie resp. tzv. predpolie kriminality, či ide o rizikovú lokalitu, ako reagujú členovia komunity na očakávaný návrat odsúdeného a pod.) a možnostiam realizácie (pokračovania) v cielených odborných intervenciách po prepustení (napr. doliečovací proces pri odsúdených osobách vykazujúcich znaky závislosti a pod.). CRA-RU je určený na hodnotenie odsúdeného umiestneného do výstupného oddielu vybudovaného v rámci národného projektu Šanca na návrat.

Pilotné testovanie druhej verzie nástroja CRA prebiehalo od 1. októbra 2019 do 31. januára 2020 vo všetkých ústavoch. Cieľom bolo pokračovať v zhromažďovaní podkladov k overeniu validity a reliability nástroja a identifikácii problematických oblastí elektronického spracovávaného dotazníkov. Spusteniu pilotného testovania predchádzalo školenie hodnotiteľov. Administrácia dotazníkov nástroja CRA prebiehala v aplikácii eCRA⁷ u tých odsúdených, ktorí mali

byť zaradení do výstupného oddielu a u odsúdených, v prípade ktorých sa spracovávalo hodnotenie ku konaniu o podmienčnom prepustení. V priebehu pilotného testovania mohli zároveň hodnotitelia zasielať svoje podnety, postrehy a pripomienky prostredníctvom diskusného fóra. Počas pilotného testovania bolo spolu spracovaných 2 122 dotazníkov CRA-CR a 229 dotazníkov CRA-RU.

Na základe výsledkov pilotného testovania druhej verzie nástroja došlo k poslednej úprave textácie niektorých položiek nástroja, doplneniu dvoch nových položiek a jeho finálnej kalibrácii. Súčasne došlo k prepojeniu aplikácie eCRA na údaje reportované informačným systémom ZVJS, čím sa vo väčšine položiek konkrétneho dotazníka zabezpečilo automatizované vyplnenie s možnosťou následnej editácie hodnotiteľom. Pre potreby hodnotiteľov bolo rovnako spracované užívateľské video vysvetľujúce význam, obsah a spôsob administrácie nástroja CRA a v októbri 2020 prebehlo úvodné celoslovenské školenie. Od 1. januára 2021 je nástroj CRA spustený v ostrej prevádzke a nahradil nástroj HRSZ pri hodnotení odsúdeného pri podmienčnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody.

2. Nástroj na hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia (angl. Risk of Serious Harm, skr. ROSH)

Za posledných tridsať rokov bolo vyvinutých množstvo nástrojov na predikciu všeobecnej recidívy. Tieto prediktívne nástroje sa využívajú na klasifikáciu páchatel'ov do

---

⁷ S cieľom zlepšiť užívateľsky prístup hodnotiteľov k administrácii dotazníkov CRA, zjednodušiť sumarizáciu a vyhodnocovanie výsledkov všetkých dotazníkov, ale najmä s cieľom zabezpečiť nezávislosť

hodnotiteľov bola vytvorená elektronická internetová aplikáciu eCRA, ktorá obsahovala položky a kalibrácie druhej verzie CRA.

rôznych úrovni rizika, čím vyššie skóre na hodnotiacom nástroji, tým väčšia pravdepodobnosť opakovaného zlyhania (recidívy). Uvedené nástroje predikujú riziko všeobecnej recidívy, avšak spôsobený následok pri trestných činoch je rôzny, preto s ohľadom na zachovanie bezpečnosti nielen jednotlivcov ale celej spoločnosti, je nevyhnutná identifikácia páchatel'ov, ktorých trestná činnosť je spôsobilá vyvolať závažný následok zasahujúci do fyzickej a psychickej integrity osôb. V dôsledku toho boli vyvinuté špecializované hodnotiace nástroje orientované na predikciu násilnej trestnej činnosti spájanú s aspektom nebezpečnosti a závažnosti. Nebezpečnosť páchatel'a je možné definovať ako potenciál spôsobiť druhej osobe/osobám závažné zranenie či ujmu na ich zdraví.

Predikcia budúceho násilného správania, ktorého následkom je spôsobenie závažnej ujmy je dôležitá na účel identifikácie nebezpečných páchatel'ov vyžadujúcich zvýšený dohľad, príp. liečbu. Cieľom predikcie násilia z pohľadu spoločnosti je zachovanie bezpečnosti a ochrana pred páchatel'mi závažných násilných trestných činov. Dôsledná predikcia z pohľadu páchatel'a je zase významná pre zachovanie jeho práv, ktoré by nemali byť na základe chybných predikcií neprimerane obmedzené, v dôsledku čoho môže dôjsť k zadržiavaniu jednotlivcov na dlhšie obdobie, ako je potrebné a s tým súvisiacimi hospodárskymi, sociálnymi, a občianskymi dôsledkami.

Hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy po prepustení z väzenského zariadenia možno vo všeobecnosti definovať ako hodnotenie rizika, že nastane opätovné násilné správanie jednotlivca bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia, ktorého následkom je spôsobenie závažnej ujmy (angl. serious harm). Ide o predikciu skutočného alebo potenciálneho rizika

budúceho násilia. Tvorba hodnotenia a znižovanie potenciálnych negatívnych následkov je kľúčovou zásadou uvedených nástrojov.

Konštrukcia predikčného nástroja musí spĺňať najmä prísne metodologické kritériá. Predikčný nástroj by mal mať overenú validitu (platnosť), teda mal by merať to k čomu je určený a reliabilitu, t.j. presnosť, spoľahlivosť merania.

Hodnotiaci nástroj na predikciu spôsobenia závažnej ujmy v rámci ZVJS bol vyvinutý v súvislosti s dvoma typmi páchatel'ov, ktorí predstavujú potenciálne alebo skutočné nebezpečenstvo pre ostatných násilným správaním. Ide o páchatel'ov sexuálnych trestných činov a páchatel'ov násilných trestných činov. Preukázanie spoľahlivosti nástroja na predikciu násilia je iba prvým krokom pri predchádzaní násiliu, nevyhnutné je prepojenie hodnotenia rizika spôsobenia závažnej ujmy s dobre vypracovanými stratégiami dohľadu a liečby tak, aby poškodené alebo potenciálne obeť zostali chránené a neboli vystavené nebezpečenstvu.

Vývoj hodnotiaceho nástroja na predikciu spôsobenia závažnej ujmy v rámci ZVJS prebiehal od októbra 2019. Zahŕňal rozsiahle štúdiá a podrobnú analýzu odborných a vedeckých zdrojov, inštrumentov na predikciu spôsobenia závažnej ujmy využívaných v zahraničí, analýzu jednotlivých premenných a na základe výstupov z doposiaľ realizovaných výskumov a vedeckých štúdií, vrátane štúdia rozsiahlej odbornej literatúry boli vyselektované kľúčové rizikové kriminogénne faktory vo vzťahu k príslušnej cieľovej skupine. Počas obdobia október 2019 až september 2021 sa vykonali viaceré modifikácie položiek nástroja a úpravy kalibrácie. Nástroj zahŕňa viaceré oblasti, zo statických faktorov alebo

prediktorov napr. vek posudzovanej osoby, kriminálnu históriu a pod. Dynamické prediktory sú zastúpené v oblastiach akými sú interpersonálne konflikty, závislosti a pod. Východiskom predikcie násilného správania po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody je najmä správanie posudzovanej osoby v minulosti. Z uvedeného dôvodu najvýznamnejšie inštrumenty využívané v zahraničí na predikciu násilnej recidívy⁸ obsahujú väčšinu prediktorov, ktoré hodnotia kriminálnu históriu. Jej analýza umožňuje vytvoriť charakteristiku posudzovanej osoby, medzi dôležité ukazovatele patrí napr. početnosť spáchaných násilných trestných činov, ich typová závažnosť, druhová rôznorodosť alebo rovnorodosť spáchanej trestnej činnosti, prípadná gradácia násilného správania. Všetky uvedené premenné odkrývajú charakter kriminálnej histórie osoby s charakteristickými objektívnymi znakmi intenzity jeho kriminálneho správania i zameranie jeho spoločenskej neprispôsobivosti.

Za účelom preukázania spoľahlivosti nástroja boli doposiaľ vykonané dve pilotné testovania. Pred ich začatím prešli pracovné materiály profesorskou oponentúrou. Pilotné testovanie č. 1 prebiehalo v období od decembra 2020 do februára 2021. Analýze bol podrobený výskumný súbor 33 respondentov. Typ výberu súboru bol zámerný, na základe kritérií: muž, vek ≤ 50, deskriptor v internom informačnom systéme „násilie“, „násilník“, „sklony k násiliu“. Na základe predefinovaných kritérií bol vyselektovaný výskumný súbor v počte deväť respondentov na pilotné testovanie č. 1 nástrojom ROSH. Na základe vyhodnotenia rizikových faktorov na posúdenie rizika nebezpečnosti páchatel'ov násilných

trestných činov boli hodnotené osoby zaradené do príslušných úrovni rizika. Na uvedenom výskumnom súbore bola identifikovaná vysoká frekvencia výskytu navrhovaných kriminogénnych faktorov.

Pilotné testovanie č. 2 prebiehalo (n=30) v období od júla 2021 do septembra 2021 a malo charakter retrospektívnej štúdie. Typ výberu súboru bol zámerný, kritéria boli stanovené vrátane operacionalizácie závažnej ujmy: osoba odsúdená za spáchanie trestného činu násilnej povahy na nepodmienečný trest odňatia slobody, ktorá po prepustení z VTOS spáchala do 12 mesiacov úmyselný trestný čin násilnej povahy, pri ktorom je obeť usmrtená alebo je jej spôsobená iná závažná ujma, ktorej následok je neodstrániteľný alebo len ťažko odstrániteľný. Z výskumnej vzorky vykazovalo úroveň vysokého rizika 28 respondentov, čo tvorí percentuálny podiel 93%. Počas pilotného testovania č. 2 sa dospelo k viacerým parciálnym zisteniam ovplyvňujúcim ďalšie praktické využívanie nástroja v praxi.

V súčasnosti ide o skríningovú 14. verziu nástroja ROSH, ktorá obsahuje 12 všeobecných prediktorov recidívy násilného správania a 3 špecifické položky orientované na jedinečnosť hodnotenej osoby (napr. záver CRA). Medzi identifikované zistenia počas posledného pilotného testovania ovplyvňujúce ďalšie praktické využívanie nástroja patrili, napr. úprava kalibrácie a textácie položiek v nástroji, potreba digitalizácie s cieľom zníženia času potrebného na administráciu nástroja, rozdelenie položiek medzi príslušné pracovné pozície podľa kompetencie, úprava názvu

⁸ Nástroje je možné diferencovať podľa druhu trestnej činnosti napr. do troch kategórií: nástroje určené na predikciu spáchania násilných trestných činov: HCR-20, SARA, SAVRY a VRAG,

sexuálnych trestných činov SORAG, Static-99 a SVR-20 a akýchkoľvek trestných činov LSI- R a PCL-R a i.

nástroja a jeho akronymu v slovenskom a anglickom jazyku.

3 Indikačný nástroj (angl. Needs Indication Tool, skr. NIT)

Od 05/2021 je Indikačný nástroj (angl. Needs Indication Tool, skr. NIT) súčasťou digitalizovaného Individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia (v jeho samostatnej sekcii/časti „Programy“). NIT obsahuje 6 sekcií s rovnomenným názvami kľúčových kriminogénnych faktorov priradených príslušnému špecializovanému resocializačnému a výchovno vzdelávaciemu programu (ŠRaVVP), napr. zamestnanosť, závislosti, finančná gramotnosť a i. Každá sekcia má max. 5 samostatných položiek, napr. jednou z položiek sekcie Zamestnanosť je položka s názvom Dĺžka zamestnania rok pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody.

V prvej fáze pilotného testovania bol NIT (n=45) aplikovaný pri odsúdených osobách, ktoré boli účastníkmi jedného z troch špecializovaných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov (Závislosti odsúdených osôb, Rizikové skupiny zo segregovaných komunit, Finančná gramotnosť odsúdených osôb). Pilotné overovanie NIT je aktuálne v procese. Typ výberu súboru je zámerný a výskumným súborom sú respondenti – účastníci pilotne overovaných špecializovaných resocializačných programov. Okrem uvedených ŠRaVVP bude NIT aplikovaný v rámci pilotného testovania aj na účastníkoch ŠRaVVP Zamestnanosť a ŠRaVVP Rodina a vzťahy odsúdených osôb. Cieľom pilotného testovania NIT je komparácia výsledného skóre jednotlivých programov so zaradením do konkrétneho programu a následné prehodnotenie a úprava kalibrácie jednotlivých položiek.

Záver

Nemožno uponáhľať, či skrátiť časové obdobie vývoja od forenznej sociálnej práce (operacionalizácia, pojmovologický aparát, výskum, etablovanie na národnej úrovni a pod.) cez vývoj nástrojov na určenie rizík a potrieb (ktoré sú samozrejmosťou súčasťou forenznej sociálnej práce) až po riešenie špecifických výskumných problémov so zameraním na konkrétne rizikové faktory trestnej činnosti. Možné je však vedecky a prakticky tento vývoj podporiť. Parciálne zistenia z pilotných testovaní ako i informácie o obsahu a procesoch vývoja uvedených nástrojov majú zámerne čiastočný (fragmentový) charakter, ktorého dôvodom je zachovanie nenarušenej (úplnej) identity nástrojov využívaných v akčnom poli ZVJS. Aplikácia uvedených nástrojov v praxi systému trestnej justície je prvkom, ktorý je súčasťou efektívneho intervenčného procesu (nielen prípadového manažmentu páchatel'a). Z uvedenej empirickej matérie, z jej rozsahu a personálnej a časovej náročnosti týkajúcej sa zberu dát, vyhodnotenia a evaluácie je evidentné dlhodobé smerovanie penitenciárneho zaobchádzania v kontexte ZVJS smerom k výskumom riadenej praxi resp. výskumom riadenej trestnej politiky (angl. evidence based criminal policy). Je však nevyhnutné, aby orientácia v zmysle výskumom riadenej trestnej politiky bola súčasťou nastavenia všetkých aktérov trestnej justície a aby bola politicky a prakticky (stratégiami, akčnými plánmi, opatrenia) podporovaná.

Literatúra

1. BAUWENS, A. – ROOSE, R. 2017. What is social about criminal justice social work in Belgium?. In: *European Journal of Social Work*. Vol. 20, Issue 5, p. 640-650.

2. BLATNÍKOVÁ, Š. – NETÍK, K. 2008. *Predikce vývoje pachatele*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 174 s. ISBN 978-80-7338-075-5.
3. CAUDY, M. S. – DURSO, J. M. – TAXMAN, F. S. 2013. How well do dynamic needs predict recidivism? Implications for risk assessment and risk reduction, In: *Journal of Criminal Justice*. Vol. 41, Issue 6, p. 458-466. ISSN 0047-2352.
4. CEP. 2010. *Conclusion: a European curriculum for forensic social work* [online]. [cit. 07.10.2021]. Dostupné z: <https://www.cep-probation.org/conclusion-a-european-curriculum-for-forensic-social-work/>
5. KOZOL, H. – BOUCHER, R. J. – GAROFALO, R.F. 1972. The Diagnosis and Treatment of Dangerousness. In: *Crime & Delinquency*. Vol. 18, Issue 4, p. 371-392.
6. LANZER, I. A. 1948. Forensic social case work: an analytical survey. In: *Journal of Criminal Law & Criminology*. Vol. 39, Issue 1, p. 34-48.
7. LEVICKÁ, J. - PATYI, P. - DANIŠOVÁ, B. 2016. Forezná sociálna práca - nová oblasť sociálnej práce? In: *Journal socioterapie*, roč. 2, č. 1-2, s. 23.
8. LULEI, M. – ĽORKO, J. 2017. *Hodnotenie rizika sociálneho zlyhania (výskumná štúdia č. 1/2017) - Risk Assessment of Social Failure* (research study No. 1/2017). Bratislava: GR ZVJS. 27 s. ISBN 978-80-972856-0-9.
9. LULEI, M. 2010a. Sociálna práca v trestnej justícii a forezná sociálna práca - trendy a perspektívy v zahraničí. In: *Dni sociálnej práce a INTERRA 8 : sociálna sféra Slovenskej republiky a sociálna práca (Európa, právo a prax) a rómske osobnosti 3*. Nitra: UKF. S. 42-49. ISBN 978-80-8094-659-3.
10. LULEI, M. 2010b. Sociálna práca v trestnej justícii a forezná sociálna práca ako terra incognita teórie a praxe sociálnej práce v Slovenskej republike = Criminal justice social work and forensic social work as terra incognita of theory and practice of social work in Slovakia. In: *Nové aspekty v sociálnej práci 2*. Ružomberok: Verbum. S. 229-238. ISBN 978-80-8084-544-5.
11. LULEI, M. 2011. Forezná sociálna práca alebo dôsledky teoretického a praktického chaosu v sociálnej práci s trestanými osobami = Forensic social work or consequences of theoretical and practical chaos in social work with offenders [online]. In: *Prohuman*. 5 s. ISSN 1338-1415 [cit. 07.10.2021]. Dostupné z: <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/foreznna-socialna-praca-alebo-dosledky-teoretickeho-a-praktickeho-chaosu-v-socialnej-praci-s-trestanymi-osobami>
12. LULEI, M. 2020. Implementácia prvkov systému efektívnej resocializácie prostredníctvom aktivít národného projektu Šanca na návrat. In: *Slovenské väzenstvo*. Roč. 2, č. 3/2020, s. 24 – 26. ISSN 2644-5816.
13. ŠARIŠSKÁ, M. - BALOGOVÁ, B. 2019. *Forezná sociálna práca - teoretické a praktické východiská*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555- 2189-3.
14. WOS (WEB OF SCIENCE). © 2019. Database – forensic social work. [online].[cit. 10.11.2021]. Dostupné z: www.webofscience.com

Kontakt

PhDr. Martin Lulei, PhD.,
Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a
justičnej stráže
Šagátova 1, 821 08 Bratislava,
E-mail: martin.lulei@zvjs.sk,
E-mail: martin.lulei@gmail.com